

13.10.2021

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi**VNS 4/2021 vp: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta
- Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto**

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt liikenne- ja viestintäministeriöltä kirjallista lausuntoa 29.9.2021 valtioneuvoston sisäistä turvallisuutta koskevasta selonteosta.

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta antaa kirjallinen asiantuntijalausunto ja lausuu selonteosta seuraavaa.

Yleistä

Selonteko on hyvin laadittu. Se on rakenteeltaan johdonmukainen ja helposti luettava ja sisäistettävä.

Selonteon asettama tavoite: *Suomi maailman turvallisimpana maana vuonna 2030* on kunniahimoinen. Selonteko osoittaa ne kehittämiskohteet ja toimenpiteet, joita tavoitteen saavuttaminen edellyttää.

Liikenne- ja viestintäministeriö on lausunut selontekoluonnokseen 3.11.2020 (VN/23251/2020).

Liikenne- ja viestintäministeriö on tunnistanut omalta hallinnonalaltaan sisäisen turvallisuuden tekijöitä, joilla se tukee sisäistä turvallisuutta nyt sekä tulevaisuudessa muuttuvassa toimintaympäristössä.

Seuraavassa lyhyesti Liikenne- ja viestintäministeriön roolia sisäisen turvallisuuden osalta selonteon pohjalta tunnistettuna. Suluissa viittaukset selonteon asiakohtiin, otsikointi selonteon mukainen.

Arjen turvallisuus kuuluu kaikille

Liikenneturvallisuus (3.1.2) on viime vuosikymmeninä parantunut selvästi, mutta kehitys on huolestuttavasti hidastunut 2010-luvun jälkipuoliskolla. Liikenne- ja viestintäministeriö pyrkii jatkuvasti parantamaan liikenneturvallisuutta. Ihmisten käyttäytymistä liikenteessä sääntelee tieliikennelaki (729/2018), joka tuli voimaan 1.6.2020. Laki uudistettiin kokonaisuudessaan ja lain sanamuoto muutettiin selkeämmäksi kuin

vuodelta 1981 peräisin ollut vanha tieliikennelaki. Lisäksi samanaikaisesti tuli voimaan uusi vesiliikennelaki (782/2019), jossa säänneltiin vesikulkuneuvoista ja niiden käyttämisestä Suomen vesialueella. Uusi ajoneuvolaki (82/2021) tuli voimaan 1.3.2021 ja se sisältää säännöksiä tiellä ja muualla käytettävistä ajoneuvoista ja ajoneuvoyhdistelmistä. Parhaillaan on valmistelussa hallituksen esitys ajokorttilain muuttamisesta, jolla selkeytettäisiin ajo-oikeuden myöntämistä mm. 17-vuotiaille esitetään rajoitettua ajo-oikeutta viikonloppuisin klo 00.00-05.00 välisenä aikana liikenneturvallisuuden parantamiseksi.

Uudistetun lainsäädännön lisäksi ministeriössämme valmistelussa oleva Liikenneturvallisuusstrategia on merkittävä liikenneturvallisuutta parantava toimenpide. Strategiassa esitetään laajasti erilaisia toimenpiteitä liikenneturvallisuuden parantamiseksi kaikissa liikennemuodoissa: tieliikenteessä, vesiliikenteessä, raideliikenteessä ja ilmailussa. Strategia laaditaan vuosille 2022-2026.

Tietoverkkorikollisuus (3.3.10) on yleistynyt. Kyberturvallisuus on perusedellytys laadukkaille digitaalisille palveluille ja tuotteilla. Tätä kautta syntyy myös käyttäjien luottamus digitaalisiin palveluihin, mikä vaikuttaa osaltaan turvallisuuden tunteeseen. Tietoverkkojen ja niitä hyödyntävien palvelujen toimivuudella ja turvallisuudella on keskeinen merkitys sisäiseen turvallisuuteen. Perusoikeuksien on toteuduttava myös tietoverkoissa.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala osallistuu aktiivisesti siviilikriisinhallintaan (3.6.19) ja hallinnonalan asiantuntijat ovat mukana muun muassa eri liikennemuotojen kansainvälisissä yhteistyöryhmissä, Liikenne- ja viestintävirastolla on myös erityinen rooli satamien ja lentokenttien turvallisuuden varmistajana.

Koronaepidemian aikana liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan erityinen vastuu on ollut yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS) mukaisesti huolehtia huoltovarmuuden näkökulmasta liikenteen ja kansainvälisten kuljetusketjujen toimivuudesta (3.7.11) ja näin osaltaan ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta, huoltovarmuutta ja kriisin kestävyyttä.

Koronaepidemia on asettanut kaikki hallinnonalat arvioimaan omaa varautumistaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin (3.7.14). Poikkihallinnollinen yhteistyö on edellytys häiriötilanteista selviämiseksi. Liikenne- ja viestintäministeriö johtaa ja valvoo varautumista ministeriön hallinnonallalla.

Liikenne- ja viestintäministeriön johdolla laadittiin laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä alkuvuodesta 2021 selvitys tietoturvan ja tietosuojan parantamisesta yhteiskunnan kriittisillä toimialoilla. Selvityksen keskeisimmät johtopäätökset ovat yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden välillä, lainsäädännön parantaminen ja riittävät viranomaisresurssit.

Valtioneuvosto vahvisti kesäkuussa 2021 Liikenne- ja viestintäministeriön johdolla laaditun kyberturvallisuuden kehittämisohjelman (LVM 2021:7), joka kehittää kyberturvallisuutta ja kyberosaamista pitkällä aikavälillä ja

toimialarajat ylittäen. Eri toimialojen yhteistyö on avainroolissa kyberturvallisuuden kehittämisessä.

Toimintaympäristön muutokset ja vakavat häiriöt

Teknologian kehittyminen parantaa turvallisuutta (4.1.2). Eri liikennemuotojen teknologian kehittyminen lisää liikenteen turvallisuutta. Liikenteen digitalisaatio voi toisaalta lisätä kyberturvallisuuteen liittyviä uhkia.

Päihteet ovat edelleen vakava ongelma liikenteessä (4.1.8). Huumerattijuopumusten määrä on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Liikenneturvallisuusstrategiassa esitetään useita toimenpiteitä, joilla päihteidenkäyttöä liikenteessä pyritään vähentämään. Toimenpide-ehdotukset koskevat muutakin kuin vain liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalaa – tarvitaan laajaa yhteistyötä.

Digitaalinen yhteiskunta (4.1.9) ja valtaosa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista ovat riippuvaisia viestintäpalveluiden ja viestintäverkkojen toiminnasta. Tulevaisuudessa, kun yhä useammat laitteet voivat olla yhteydessä toisiinsa (Internet of Things, IoT), ja Internet toimii lähes viiveettömillä yhteyksillä, tulee kiinnittää erityistä huomiota turvallisuuteen ja turvallisuutta koskevaan säätelyyn kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.

Kyberturvallisuushkiin varautumisessa ja reagoimisessa Liikenne- ja viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksen rooli koordinoivana ja tukevana organisaationa, niin yksityisellä kuin julkisella sektorilla, tulee myös tulevaisuudessa korostumaan.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tärkeänä, että tunnistetaan EU-tason yhteistyön merkitys kyberturvallisuuden vahvistamisessa, EU:n verkko- ja tietoturvadirektiiviehdotuksen (U 9/2021 vp) tavoitteena on vahvistaa EU:n yhteistä ja jäsenvaltioiden kansallista kyberturvallisuuden tasoa. Ehdotettu sääntely parantaisi yhteiskunnan kykyä varautua ja vastata kyberturvallisuushkiin ja vahvistaisi viranomaisyhteistyötä.

Ilmaston muutos (4.2.2) ja luonnonkatastrofit (4.2.3) tulevat ennusteiden mukaan aiheuttamaan niin onnettomuuksia kuin tuhoja. Ilmatieteen laitoksella on merkittävä rooli ilmastomuutokseen varautumisessa ja siihen sopeutumisessa. Laitoksen Sään ja ilmastomuutoksen vaikutustutkimus -tulosyksikkö tekee erilaisiin sääolosuhteisiin ja ilmastomuutokseen liittyvää varautumista ja sopeutumista tukevaa tutkimusta. Ilmastomuutokseen sopeutuminen on vahvasti esillä myös erilaisissa yksittäisissä tutkimushankkeissa. Yksi Ilmatieteen laitoksen tehtävistä on tutkia ilmastomuutoksen vaikutusta liikenteen olosuhteisiin, turvallisuuteen ja kilpailukykyyn.

Väylävirasto tuottaa ajantasaista tietoa väyläverkon sopeutumisesta ilmastomuutokseen. Vuoden 2022 osalta tavoitteena on tunnistaa

keskeisiä väyläverkon toimenpiteitä, joilla edistetään liikennejärjestelmän sopeutumista ilmastonmuutoksen suoriin ja välillisiin vaikutuksiin.

Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021–2032 (Liikenne 12) hyväksyttiin keväällä 2021. Se annettiin valtioneuvoston selontekona (VNS 2/2021 vp) eduskunnalle ja eduskunta antoi asiasta kirjelmän (EK 23/2021 vp) ja kannanoton 1.7.2021. Suunnitelmassa todetaan, että sääolosuhteet ja niihin liittyvät ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvät äärisääilmiöt ovat jo nyt merkittävimpien liikenteen häiriöiden aiheuttajia. Ne ovat lisäksi sähkönjakelun häiriöiden taustalla. Sähkönjakelun häiriöillä on vaikutuksia liikennejärjestelmän toimivuuteen.

Liikenne 12 -suunnitelmaan sisältyy toimenpide, jonka mukaan valtio, kunnat ja muut toimijat huomioivat ilmastonmuutoksen vaikutukset liikennejärjestelmän kehittämisessä. Tämä parantaa liikennejärjestelmän kokonaisturvallisuutta ja häiriönsietokykyä.

Viestintäverkot (4.2.5) ovat yhteiskunnan turvallisuuden ja toimivuuden kannalta yksi keskeisin infrastruktuuri. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala on aktiivisesti yhteistyössä teleyritysten kanssa, jotta verkkojen käytettävyys pysyy korkealla tasolla. Viestintäverkkojen turvallisuutta koskevaa säätelyä ollaan parhaillaan vielä vahvistamassa sähköisen viestinnän palveluista annetun lain uudistuksen yhteydessä.

Minna Kivimäki
Kansliapäällikkö

Juhapekka Ristola
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case:

VN/24651/2021

LVM; Eduskunta, Hallintovaliokunnan lausuntopyyntö - VNS 4/2021 vp
Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Asiakirja / Dokument / Document:

VN/24651/2021-LVM-2

VNS 4/2021 vp: Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta - Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures:

Allekirjoittaja Undertecknare Signed by	Allekirjoituspäivämäärä Datum för underskrift Date of signature	Varmenteen myöntäjä Certifikatutfärdare Certificate issued by
Ristola Juhapekka 912501186	2021-10-13T13:46:04	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK
Kivimäki Minna 912533448	2021-10-13T15:21:23	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK

Sähköinen varmennetieto / Elektronisk certifikatuppgift / Electronic certificate information:

1e0b27b7cc0eb76004b10ab236b65f00def6721016a10df0d05a09a77c6e6c3d